

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

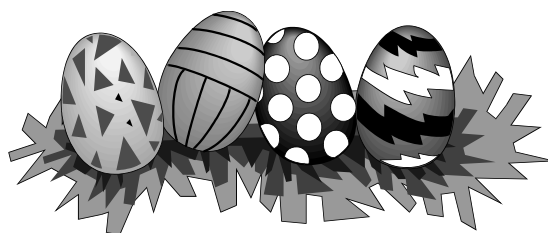
<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/57/2005

WIELKOPOSTNE I WIELKANOCNE TRADYCJE POLAKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

Zbliża się Wielkanoc. Zgodnie ze zwyczajem święto to będą celebrować również Polacy, od lat deklarujący swoją przynależność do Kościoła katolickiego¹. W sondażu marcowym² zapytaliśmy ankietowanych, które z praktyk religijnych i zwyczajów związanych z tym okresem zachowały się w ich rodzinach. Chcieliśmy również poznać osobisty stosunek Polaków do świąt wielkanocnych.

UCZESTNICTWO POLAKÓW W OBRZĘDACH WIELKOPOSTNYCH I WIELKANOCNYCH

Wypowiedzi respondentów świadczą o tym, że czas wielkopostny i wielkanocny obchodzony jest przez większość polskich rodzin zgodnie z wielowiekową tradycją chrześcijańską oraz polskim obyczajem przekazywanym z pokolenia na pokolenie.

Liturgiczny okres czterdziestodniowego postu rozpoczyna Środa Popielcowa. Z deklaracji ankietowanych wynika, że tego dnia wstrzeźliwość w jedzeniu i piciu zachowuje niemal każda polska rodzina (90%). Rzadziej praktykowany jest zwyczaj posypywania głowy popiołem (77%), w tradycji chrześcijańskiej symbolizujący uznanie ludzkiej słabości oraz gotowość do wewnętrznego odrodzenia. Niejako zaproszeniem do duchowej przemiany są organizowane w czasie postu rekolekcje świąteczne, z których korzysta niemal trzy czwarte rodzin (72%). Uroczystości rozważania Męki Pańskiej oraz przeżywania ofiary krzyżowej Jezusa gromadzą mniej wiernych (61%). Jednak zdecydowana większość przedstawicieli polskich rodzin przystępuje do spowiedzi wielkanocnej (80%),

¹ Zob. B. Wciórka, *Wiara i praktyki religijne*, w: „Polska, Europa, świat. Opinia publiczna w okresie integracji”. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2005.

wieńczącej okres nawrócenia i pokuty. Czas Wielkiego Postu natomiast zamykają obchody liturgii Wielkiego Tygodnia, trwające od Niedzieli Palmowej (zwanej również Kwietną). Tego dnia niemal powszechnie święci się palemki (88%). Rzadziej natomiast przedstawiciele rodzin deklarują udział domowników w obchodach Triduum Paschalnego (67%), które w tradycji Kościoła rzymskokatolickiego odpowiada trzem fazom misterium Odkupienia Pańskiego. Pierwszy etap, przypadający na Wielki Czwartek, ma charakter Ostatniej Wieczerzy i jest zapowiedzią ofiary. Drugi etap kończy się śmiercią Chrystusa na krzyżu - tego dnia pości się niemal w każdej polskiej rodzinie (94%). Trzeci etap to spoczynek Jezusa w grobie, który odwiedza blisko cztery piąte rodzin (79%). Zgodnie z wieloletnią tradycją, w Wielką Sobotę niemal w każdym domu przestrzega się zwyczaju święcenia pokarmów (96%), w tym m.in. własnoręcznie malowanych jaj (76%) i ciast domowego wypieku (78%). W porannej mszy rezurekcyjnej przypadającej w Wielką Niedzielę bierze udział prawie trzy czwarte rodzin (72%), a niemal we wszystkich domach świąteczne śniadanie rozpoczyna uroczyste dzielenie się święconym jajkiem (95%). Wzajemnym życzeniom towarzyszą niekiedy prezenty (58%). Ponadto pamięć o nieobecnych wyrażana jest w powszechnym już zwyczaju wysyłania kartek świątecznych (80%). W większości domów drugiego dnia świąt obchodzony jest zwyczaj polewania wodą (82%), czyli tzw. lany poniedziałek, któremu tradycja chrześcijańska przypisuje symbol „mocy oczyszczającej”.

Obraz Wielkiego Postu i Wielkanocy, wyłaniający się z wypowiedzi respondentów, świadczy o silnym przywiązaniu większości polskich rodzin do wielowiekowej chrześcijańskiej tradycji, wartości rodzinnych, praktyk religijnych i polskiego obyczaju przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Potwierdzają to wyniki naszych badań wskazujące niezmiennie od 1998 roku na powszechny udział Polaków w obrzędach wielkopostnych i wielkanocnych.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (178) zrealizowano w dniach 4-7 marca 2005 roku na liczącej 1025 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	III 1998	III 1999	IV 2000	III 2005
	w procentach			
Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone)	95	93	94	96
Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem	94	94	95	95
Zachowanie postu w Wielki Piątek	95	93	94	94
Przestrzeganie postu w Środę Popielcową	92	90	90	90
Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową	86	85	86	88
Obchodzenie zwyczaju „śmigusa-dyngusa” w tzw. lany poniedziałek	84	86	84	82
Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej	81	83	83	80
Odwiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę	80	83	81	79
Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi	92	93	89	79
Domowy wypiek tradycyjnych wielkanocnych ciast, np. mazurków	82	86	82	78
Posypywanie głowy popiołem w Środę Popielcową	74	75	76	77
Malowanie pisanek	79	80	79	76
Udział w rekolekcjach wielkopostnych	73	75	74	73
Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę)	74	74	74	72
Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę)	68	70	70	66
Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	61	62	62	61
Zwyczaj „zajączka”, czyli obdarowywanie dzieci upominkami	*	*	*	58
* W poprzednich latach nie badaliśmy tego zwyczaju				

Uczestniczenie w praktykach wielkopostnych i wielkanocnych *per se* uzależnione jest od poziomu religijności rodziny, o którym możemy wnioskować na podstawie deklaracji respondentów dotyczących częstości ich udziału w **praktykach religijnych**. Najsilniej religijność wpływa na deklarowany zamiar przystąpienia do spowiedzi wielkanocnej oraz udział w rekolekcjach wielkopostnych, a ponadto - na uczestniczenie w obchodach Triduum Paschalnego, udział w obrzędzie posypywania głów popiołem, celebrowanie nabożeństwa drogi krzyżowej lub gorzkich żalów i rezurekcji. W nieco mniejszym stopniu wpływa na odwiedzanie Grobu Pańskiego, przestrzeganie postu w Środę Popielcową, święcenie palemki w Niedzielę Palmową czy zachowanie postu w Wielki Piątek. Święcenie pokarmów w Wielką Sobotę oraz dzielenie się święconym jajkiem przy śniadaniu wielkanocnym należą do sfery bardziej **świeckich zwyczajów świątecznych**. Typowymi przykładami w tym

obszarze są: tradycje domowego wypieku ciast wielkanocnych, malowanie pisanek, wysyłanie kartek świątecznych z życzeniami, obchodzenie zwyczaju „śmigusa-dyngusa” czy „zajączka”.

W poniższej tabeli przedstawiamy wpływ poziomu religijności Polaków na uczestnictwo w obrzędach wielkopostnych i wielkanocnych.

Tabela 2

Wielkopostne i wielkanocne praktyki religijne i zwyczaje	Deklaracje dotyczące częstości udziału respondentów w praktykach religijnych a postrzeganie w rodzinie tradycji wielkopostnych i wielkanocnych (współczynnik korelacji r Pearsona)
Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej	0,51
Udział w rekolekcjach wielkopostnych	0,51
Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę)	0,48
Posypywanie głowy popiołem w Środę Popielcową	0,48
Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów	0,47
Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę)	0,44
Odwiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę	0,40
Przestrzeganie postu w Środę Popielcową	0,38
Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową	0,30
Zachowanie postu w Wielki Piątek	0,27
Domowy wypiek tradycyjnych wielkanocnych ciast, np. mazurków	0,18
Malowanie pisanek	0,14
Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone)	0,12
Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi	0,1
Obchodzenie zwyczaju „śmigusa-dyngusa” w tzw. lany poniedziałek	0,1*
Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem	0,08*
Zwyczaj „zajączka”, czyli obdarowywanie dzieci upominkami	0,03 nieistotny
Większość współczynników korelacji jest istotna na poziomie $p=0,001$, współczynniki oznaczone gwiazdką (*) są istotne na poziomie $p = 0,01$	

Obszar praktyk świeckich pozostaje też niezależny od deklarowanych przez respondentów orientacji politycznych, co w konsekwencji potwierdza ich zsekularyzowany charakter. Światopogląd wpływa natomiast na praktyki czysto religijne: częściej uczestniczą

w tego typu obrzędach badani o orientacji prawicowej niż osoby o przekonaniach lewicowych.

Poza światopoglądowym zróżnicowaniem zauważalne są również środowiskowe różnice postaw wobec tradycji wielkopostnych i wielkanocnych. Ogólnie rzecz biorąc, ich przestrzeganie zależy od tych samych czynników społeczno-demograficznych, które kształtują uczestnictwo w praktykach religijnych. Należy do nich przede wszystkim miejsce zamieszkania - im bardziej zurbanizowane środowisko, tym mniej rodzin zachowuje religijne tradycje (z wyjątkiem zwyczaju zachowania postu w Środę Popielcową i Wielki Piątek czy święcenia palemki), a także niektóre świeckie zwyczaje (tu należy zwrócić uwagę na wypiek domowych ciast wielkanocnych - w małych miastach i na wsi częściej przygotowuje się świąteczne łakocie w domu. Mieszkańcy wielkich miast i aglomeracji korzystają z gotowych produktów dostępnych w sklepach). Postawa wobec tradycji zależy również od położenia społecznego i materialnego ankietowanych. Im wyższe wykształcenie i dochody na osobę w rodzinach respondentów, tym mniejsze zaangażowanie w większość wielkopostnych i wielkanocnych praktyk religijnych. Prawidłowość ta dotyczy sfery świeckiej tylko w przypadku malowania pisanek i domowych wypieków, które to zwyczaje wiążą się z poniesieniem dodatkowych kosztów w fazie przygotowań do świąt.

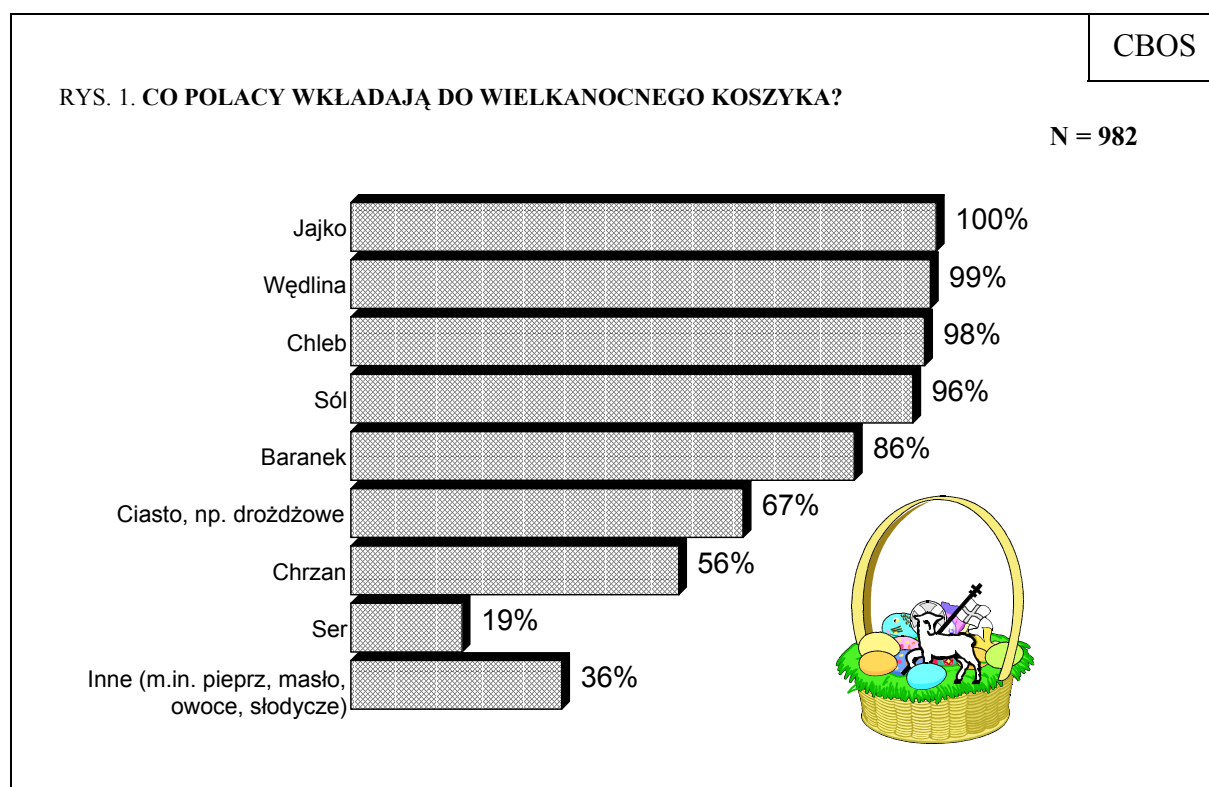
Mimo odnotowanego zróżnicowania postaw w społeczeństwie, uzyskany obraz rodzin wydaje się zbyt „święteczny”. Taka sytuacja może wynikać w wielu przypadkach z faktu, iż „zachowanie zwyczajów przez rodzinę” *de facto* polega na kultywowaniu ich tylko przez niektórych członków rodziny respondenta. Dodatkowo tego typu deklaracje wskazują na sekularyzację obrzędów do niedawna, wydawać by się mogło, religijnych (np. święcenie pokarmów w Wielką Sobotę, dzielenie się jajkiem przy wielkanocnym stole).

CO POLACY WKŁADAJĄ DO WIELKANOCNEGO KOSZYKA?

Błogosławienie pokarmów, zwane „święconką” lub „święconym”, wpisało się na trwałe do obrzędów świąt Zmartwychwstania Pańskiego. Z deklaracji respondentów wynika, że jest to najczęściej praktykowany zwyczaj wielkanocny. W Polsce pierwsze tego rodzaju

praktyki odnotowano w XIV wieku. Wówczas w skład święconki wchodził tylko pieczony baranek chlebowy, z czasem jednak uzupełniano koszyk dodatkowymi „darami Bożymi”³.

Co zatem dzisiaj Polacy wkładają do koszyka? Otóż wszyscy respondenci deklarujący zachowanie tradycji święcenia pokarmów w Wielką Sobotę wymieniają jajko jako podstawowy składnik święconki (100%). Podobnie często wkłada się do koszyka wędlinę (99%), chleb (98%) czy sól (96%). W zdecydowanej większości rodzin w skład święconki wchodzi również baranek (86%), rzadziej ciasto, np. drożdżowe (67%) i chrzan (56%). Co piąty respondent (19%) pamięta o włożeniu sera do zestawu pokarmów, a niespełna dwie piąte wymieniło dodatkowe dobra, takie, jak: pieprz, masło, owoce i słodczyce - głównie czekoladowe. Przy okazji koszyczka wielkanocnego pojawiły się też nieliczne odpowiedzi, w których był motyw zajączka lub króliczka, a także kurczaczka. Inne dodatki miały już głównie charakter ozdobny.

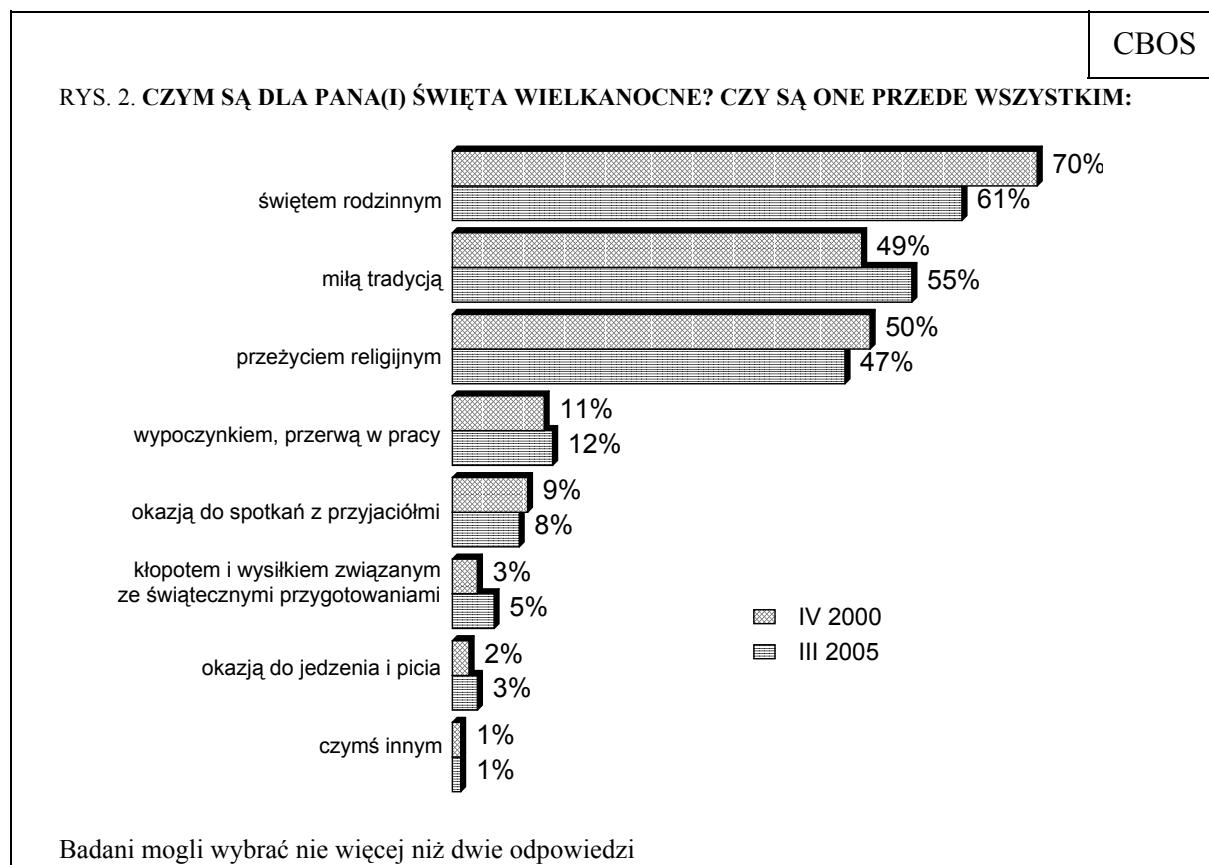

³ Dobór potraw do koszyka nie jest przypadkowy. Każdy dar niesie ze sobą określony symbol, na trwałe wpisany w ludowej i chrześcijańskiej tradycji. Zob. R. Landowski, „Dawnych obyczajów cały rok. Między wiarą, tradycją i obrzędem”, Wydawnictwo „Bernardinum”, Pelplin 2000.

CZYM DLA POLAKÓW SĄ ŚWIĘTA WIELKANOCNE?

Wielkanoc jest dla Polaków przede wszystkim świętem rodzinnym (61%). Z miłą tradycją kojarzy ten okres ponad połowa ankietowanych (55%). Nieco mniej osób (47%) podkreśla religijny wymiar tego święta, najważniejszego w tradycji chrześcijańskiej. Znacznie mniej badanych traktuje ten czas jako wypoczynek i przerwę w pracy (12%) czy po prostu jako okazję do spotkań z przyjaciółmi (8%). Nieliczni kojarzą Wielkanoc z kłopotami i wysiłkiem związanym ze świątecznymi przygotowaniem (5%) lub też okazją do jedzenia i picia (3%).

Traktowanie Wielkanocy przede wszystkim jako święta rodzinnego dominuje prawie we wszystkich grupach społecznych. Wyjątek stanowią jedynie osoby uczestniczące w praktykach religijnych przynajmniej raz w tygodniu - te podkreślają przede wszystkim religijny charakter świąt. Obok respondentów praktykujących jeszcze dwie grupy społeczne postrzegają święta wielkanocne przez pryzmat przeżycia religijnego: rolnicy i renciści.

W porównaniu z ostatnimi badaniami⁴ obecnie nieco mniej respondentów traktuje Wielkanoc jako święta rodzinne (spadek o 9 punktów procentowych), więcej natomiast (wzrost o 6 punktów) postrzega święta przez pryzmat tradycji. Różnice w pozostałych aspektach są nieznaczne.

Spośród **tradycji wielkopostnych** polskie rodziny najczęściej zachowują post w Wielki Piątek i Środę Popielcową. Znacznie rzadziej praktykowany jest udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów czy też uczestniczenie w obchodach Triduum Paschalnego.

Spośród **tradycji wielkanocnych** stosunkowo najczęściej Polacy deklarują święcenie pokarmów w Wielką Sobotę i dzielenie się z najbliższymi jajkiem przy świątecznym śniadaniu. Obdarowywanie dzieci upominkami przy okazji świąt jest najrzadziej praktykowanym zwyczajem świątecznym w polskich domach.

Według naszych badań, postrzeganie obchodów Zmartwychwstania Pańskiego głównie przez pryzmat świąt rodzinnych czy po prostu miłej tradycji świadczy o odejściu od przeżyć czysto duchowych należnych najważniejszemu świętu chrześcijan.

Opracowała
Mariola PISZCZATOWSKA

⁴ Zob. komunikat CBOS „Wielki Post i Wielkanoc w rodzinach”, kwiecień 2000 (oprac. B. Wciórka).

A N E K S

Tabela 1. Czym dla Pana(i) są święta wielkanocne? Czy są one przede wszystkim:

1 - kłopotem i wysiłkiem związanym ze świątecznymi przygotowaniem; 2 - wypoczynkiem, przerwą w pracy;
3 - miłą tradycją; 4 - przeżyciem religijnym; 5 - okazją do spotkań z przyjaciółmi; 6 - świętem rodzinnym;
7 - okazją do jedzenia i picia; 8 - czymś innym

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Liczba osób
Ogółem	5	12	55	47	8	61	3	1	1022
Płeć									
Mężczyźni	5	15	58	40	12	57	4	1	487
Kobiety	5	9	53	54	5	65	1	1	535
Wiek									
18-24 lat	6	23	62	26	12	60	5	1	157
25-34	5	17	57	37	11	61	5	2	184
35-44	7	16	50	52	4	62	2	0	158
45-54	5	10	56	48	9	61	2	1	224
55-64	4	5	53	60	5	64	0	0	130
65 lat i więcej	3	1	52	62	8	60	1	2	169
Miejsce zamieszkania									
Wieś	4	10	53	53	10	56	4	2	378
Miasto do 20 tys.	4	14	56	40	10	67	3	0	127
20-100 tys.	5	10	51	52	5	67	1	1	198
101-500 tys.	7	14	57	36	9	65	3	1	194
501 tys. i więcej mieszk.	5	16	64	45	5	56	2	0	125
Wykształcenie									
Podstawowe	5	8	52	53	8	61	3	2	292
Zasadnicze zawodowe	4	10	60	46	10	59	3	1	261
Średnie	6	15	56	45	9	58	3	2	356
Wyższe	6	17	49	43	5	75	3	0	114
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	0	23	55	39	4	78	2	0	64
Prac. umysł. niż. szczebla	7	14	51	46	6	67	3	1	92
Pracownicy fiz. - umysł.	4	13	55	48	12	59	4	1	90
Robotnicy wykwalifikowani	5	32	57	33	9	51	2	1	73
Robotnicy niewykwalifik.	10	14	57	45	8	42	6	4	61
Rolnicy	0	8	46	60	12	57	5	0	54
Pracujący na własny rach.	6	14	54	50	7	63	0	0	30
Bierni zawodowo									
Renciści	8	4	53	61	4	57	3	2	112
Emeryci	3	2	52	60	8	63	1	1	214
Uczniowie i studenci	4	35	58	20	9	66	4	0	76
Bezrobotni	6	7	64	34	13	65	4	3	120
Gospodynie domowe i inni	9	0	65	50	7	61	2	0	38
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	7	16	47	52	5	63	3	1	152
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	5	22	58	36	10	64	2	1	67
sekt. prywat. poza rolnict.	5	19	61	38	9	55	4	1	187
prywatnym gosp. rolnym	0	11	51	57	9	57	4	0	70
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	8	8	56	47	6	61	2	2	159
301-500	5	13	54	53	5	64	2	0	178
501-900	6	10	52	53	8	62	3	1	233
901-1200	6	18	57	44	7	59	3	0	87
Powyżej 1200 zł	0	13	62	38	9	63	2	2	58
Ocena własnych war. mater.									
Złe	8	6	54	54	6	58	2	2	317
Średnie	4	12	55	47	8	63	3	1	452
Dobre	3	19	57	39	11	61	3	1	253
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	1	4	43	78	4	61	1	1	78
Raz w tygodniu	3	8	54	62	5	60	2	0	503
1-2 razy w miesiącu	5	14	61	39	9	63	1	2	163
Kilka razy w roku	7	21	57	18	15	66	4	2	192
W ogóle nie uczestniczy	13	23	60	15	12	53	8	4	85
Poglądy polityczne									
Lewica	8	16	59	40	10	56	3	1	135
Centrum	6	14	60	39	8	63	2	1	281
Prawica	4	11	50	58	9	64	2	0	263
Trudno powiedzieć	4	10	54	49	7	60	4	2	341

Tabela 2. Które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie? 1 - Przestrzeganie postu w Środę Popielcową; 2 - Posypywanie głowy popiołem w Środę Popielcową; 3 - Udział w rekolekcjach wielkopostnych; 4 - Przystąpienie do spowiedzi wielkanocnej; 5 - Udział w nabożeństwie drogi krzyżowej lub gorzkich żalów; 6 - Poświęcenie palemki w Niedzielę Palmową; 7 - Udział w kościelnych obchodach Triduum Paschalnego (w Wielki Czwartek, Piątek lub Sobotę); 8 - Zachowanie postu w Wielki Piątek; 9 - Odwiedzenie Grobu Pańskiego w Wielki Piątek lub Sobotę; 10 - Malowanie pisanek (%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ogółem	90	77	73	80	61	88	66	94	79	76
Płeć										
Mężczyźni	87	71	68	75	56	84	62	93	75	73
Kobiety	93	83	77	85	65	91	71	95	82	78
Wiek										
18-24 lat	86	69	66	80	52	90	64	92	68	76
25-34	86	77	68	80	56	90	65	93	73	81
35-44	92	75	73	78	54	87	61	93	83	80
45-54	89	76	73	76	64	85	64	95	79	72
55-64	93	82	77	80	69	86	76	97	87	71
65 lat i więcej	94	84	79	88	71	89	72	94	86	73
Miejsce zamieszkania										
Wieś	95	82	87	91	73	92	79	96	83	78
Miasto do 20 tys.	85	78	75	82	66	84	76	93	81	81
20-100 tys.	91	77	64	78	55	87	57	95	76	75
101-500 tys.	84	73	64	73	50	82	56	92	76	72
501 tys. i więcej mieszk.	86	65	52	61	46	88	50	89	73	70
Wykształcenie										
Podstawowe	94	82	82	87	74	94	77	95	82	77
Zasadnicze zawodowe	91	83	76	82	64	88	71	94	79	79
Średnie	87	72	66	75	54	84	59	93	76	73
Wyższe	87	67	61	74	45	83	53	93	79	74
Grupa społ.-zaw. pracujący										
Kadra kier., inteligencja	84	70	57	72	44	82	50	94	78	78
Prac.umysł.niż.szczebla	93	74	67	76	54	89	64	93	77	80
Pracownicy fiz.- umysł.	86	74	60	74	56	85	62	93	70	73
Robotnicy wykwalifikowani	89	77	67	79	61	84	60	94	76	67
Robotnicy niewykwalifik.	87	74	76	80	61	88	67	89	71	75
Rolnicy	98	88	93	91	75	91	83	98	92	71
Pracujący na własny rach.	95	71	86	86	43	94	55	100	90	84
Bierni zawodowo										
Renciści	92	81	75	80	70	86	76	96	84	79
Emeryci	93	84	79	86	71	89	75	95	86	74
Uczniowie i studenci	83	66	73	78	47	90	61	93	67	82
Bezrobotni	88	74	67	77	60	90	60	90	75	76
Gospodynie domowe i inni	91	75	76	87	55	81	64	98	76	76
Pracuje w:										
inst. państw., publicznej	90	73	71	78	57	90	65	94	80	76
spółce właścicieli										
prywatnych i państwa	81	74	61	76	55	82	51	89	72	67
sekt. pryw. poza rolnict.	90	75	65	75	51	86	59	95	74	79
prywatnym gosp. rolnym	97	81	88	90	71	93	80	98	90	77
Dochody na jedną osobę										
Do 300 zł	91	81	79	84	69	88	69	95	81	80
301-500	90	85	79	84	63	91	70	94	82	83
501-900	94	76	70	81	61	85	68	96	78	74
901-1200	84	69	57	75	55	83	58	93	79	71
Powyżej 1200 zł	81	63	62	69	44	80	45	87	70	67
Ocena własnych war. mater.										
Złe	89	78	73	81	65	87	68	94	79	76
Średnie	89	77	73	82	59	89	67	94	80	73
Dobre	92	75	71	76	58	87	64	95	78	80
Udział w prakt. religijnych										
Kilka razy w tygodniu	96	96	91	95	89	95	91	95	92	87
Raz w tygodniu	99	92	89	96	77	95	83	99	92	78
1-2 razy w miesiącu	89	70	71	80	50	86	63	96	73	80
Kilka razy w roku	80	54	43	55	34	80	37	88	63	68
W ogóle nie uczestniczy	57	33	25	33	20	58	21	73	39	62
Poglądy polityczne										
Lewica	83	61	58	74	48	79	53	92	74	71
Centrum	88	74	70	74	52	82	57	94	74	73
Prawica	93	82	79	84	70	93	76	97	88	79
Trudno powiedzieć	92	82	75	85	66	91	72	93	79	77

(continued)

Tabela 2 (cd.). Które z wymienionych praktyk religijnych i zwyczajów wielkopostnych oraz wielkanocnych są zachowywane w Pana(i) rodzinie? 11 - Domowy wypiek tradycyjnych wielkanocnych ciast, np. mazurków; 12 - Poświęcenie pokarmu w Wielką Sobotę (tzw. święcone); 13 - Udział w rezurekcji (porannej mszy w Wielką Niedzielę); 14 - Dzielenie się z najbliższymi święconym jajkiem; 15 - Obchodzenie zwyczaju "śmigusa-dyngusa" w tzw. lany poniedziałek; 16 - Wysyłanie kartek z życzeniami świątecznymi; 17 - Zwyczaj "zajaczka", czyli obdarowywanie dzieci upominkami

(%)

	11	12	13	14	15	16	17	Brak wskazań	Liczba osób
Ogółem	78	96	72	95	82	79	58	1	1025
Płeć									
Mężczyźni	75	95	70	93	81	76	59	1	488
Kobiety	81	97	73	96	83	82	57	1	537
Wiek									
18-24 lat	83	97	71	93	92	80	50	1	157
25-34	82	98	67	95	92	78	67	1	184
35-44	81	95	65	97	85	78	62	0	158
45-54	77	95	74	94	79	78	52	1	226
55-64	75	98	80	97	75	83	56	2	130
65 lat i więcej	71	93	73	92	67	81	60	1	170
Miejsce zamieszkania									
Wieś	81	96	86	93	85	76	55	1	378
Miasto do 20 tys.	86	97	75	98	83	87	60	1	127
20-100 tys.	81	98	63	95	81	82	60	0	201
101-500 tys.	77	95	63	95	79	79	62	1	194
501 tys. i więcej mieszk.	60	93	52	96	78	77	54	2	125
Wykształcenie									
Podstawowe	75	96	80	93	82	75	59	1	293
Zasadnicze zawodowe	82	95	78	94	86	81	66	1	261
Średnie	80	96	65	95	79	79	51	1	357
Wyższe	72	97	56	99	83	87	57	0	114
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	69	96	55	98	82	84	58	0	64
Prac.umysł.niż.szczebla	82	99	58	99	88	82	54	0	92
Pracownicy fiz.- umysł.	79	94	63	93	87	79	64	0	90
Robotnicy wykwalifikowani	80	96	70	95	85	76	68	2	73
Robotnicy niewykwalifik.	75	93	77	93	84	75	44	2	61
Rolnicy	81	95	93	94	92	77	64	0	54
Pracujący na własny rach.	84	100	63	92	80	76	61	0	30
Bierni zawodowo									
Renciści	79	95	77	95	84	81	56	3	112
Emeryci	73	95	78	93	66	81	59	0	216
Uczniowie i studenci	83	98	72	93	92	82	43	1	76
Bezrobotni	83	96	73	95	87	74	58	1	120
Gospodynie domowe i inni	83	96	69	96	83	81	69	0	38
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	82	98	68	99	87	82	55	0	152
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	75	95	65	99	87	76	62	0	67
sekt. pryw. poza rolnict.	77	95	63	92	83	80	62	1	187
prywatnym gosp. rolnym	83	96	85	95	91	78	63	0	70
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	84	97	80	97	88	81	55	0	159
301-500	81	97	76	97	86	74	56	0	178
501-900	78	95	67	93	79	79	64	1	234
901-1200	67	97	65	96	71	82	58	0	87
Powyżej 1200 zł	68	91	63	90	69	82	47	2	58
Ocena własnych war. mater.									
Złe	75	94	73	94	80	76	57	1	317
Średnie	77	96	72	94	82	80	58	1	455
Dobre	84	97	69	96	85	82	58	0	253
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	82	95	87	96	86	88	53	4	78
Raz w tygodniu	84	97	86	96	83	83	59	0	504
1-2 razy w miesiącu	76	97	70	93	85	74	58	0	163
Kilka razy w roku	72	99	48	96	83	73	60	0	192
W ogóle nie uczestniczy	61	81	28	86	66	75	47	5	86
Poglądy polityczne									
Lewica	82	95	63	95	76	82	53	1	135
Centrum	74	96	66	96	84	78	61	0	281
Prawica	82	98	78	96	80	84	61	0	263
Trudno powiedzieć	77	94	75	92	84	77	54	2	344